

Odvrácení škody

Podmínkou pro aplikaci § 417 odst. 2 ObčZ je vážné ohrožení příslušné osoby anebo jejího majetku; není nutné, aby hrozilo nebezpečí bezprostředního vzniku škody, postačí, že v důsledku vážného ohrožení vznikne škoda v budoucnosti.

Podmínkou pro aplikaci § 417 odst. 2 ObčZ je vážné ohrožení příslušné osoby anebo jejího majetku; není nutné, aby hrozilo nebezpečí bezprostředního vzniku škody, postačí, že v důsledku vážného ohrožení vznikne škoda v budoucnosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 259/2001, ze dne 12.3.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce J. F., zastoupeného advokátkou, proti žalovanému V. s. P. a. s., zastoupené advokátem, o obnovení funkce odvodňovacího příkopu, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 7 pod sp. zn. 10 C 37/89, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. října 1998 č. j. 16 Co 218/2000-392, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobce se vůči právnímu předchůdci žalovaného domáhal náhrady škody ve výši 27.776,- Kč s odůvodněním, že žalovaný prováděl na pozemcích sousedících s pozemky ve vlastnictví žalobce výkopy pro silové kabely, čímž porušil odvodňovací systém a způsobil tak zbahnění pozemků žalobce (č. kat. 2328/2 a 2327 v kat. území K.) a odumření jeho ovocných stromů. Při jednání dne 11. 12. 1984 žalobce rozšířil žalobu o povinnost žalovaného obnovit funkci odvodňovacího příkopu podél parcely 2328/2 směrem k hlavnímu odvodňovacímu příkopu a soud řízení o tomto nároku vyloučil k samostatnému projednání a rozhodnutí pod sp. zn. 10 C 37/89.

Obvodní soud pro Prahu 7 rozsudkem ze dne 22. 10. 1996, č. j. 10 C 37/89-312, uložil žalovanému, aby obnovil funkci odvodňovacího příkopu podél severních hranic parcel č. 2321, 2322, 2323/1, 2325/2, 2325/1 a žalobcovy parcely č. 2328/2 v kat. území K. způsobem blíže specifikovaným ve výroku rozhodnutí.

K odvolání obou účastníků Městský soud v Praze usnesením ze dne 29. 7. 1997, č. j. 17 Co 222/97-335, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení s tím, že výrok rozsudku soudu prvního stupně neodpovídá žalobnímu petitu, nýbrž závěrům znaleckého posudku.

Obvodní soud pro Prahu 7 poté, co připustil změnu a upřesnění žalobního petitu, uložil rozsudkem ze dne 12. 2. 1998, č. j. 10 C 37/89-350, žalovanému, aby obnovil funkci odvodňovacího příkopu podél severních hranic č. parc. 2321, 2322, 2323/1, 2325/2, 2325/1 a žalobcovy parcely č. 2328/2 v kat. území K. způsobem uvedeným ve výroku rozhodnutí, a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu

mezi účastníky a vůči státu. Vyšel ze zjištění, že v předmětné lokalitě byl koncem 60. let vybudován odvodňovací systém. Při provádění navážky pro areál žalovaného došlo k porušení funkce odvodňovacího příkopu tím, že místy nebyla respektována jeho levobřežní hrana, horní úsek příkopu byl zcela zasypán a v úseku jeho zachované jižnější větve byl z nové vyšší úrovně navážky zřízen šikmý územní sjezd a rampa, kterými byl celý příčný profil zbylého odvodňovacího příkopu zcela zasypán. Trasa neobnoveného odvodňovacího příkopu byla překřížena výstavbou mělce uloženého vodovodního potrubí velkého profilu. Z provedených důkazů vyplynulo, že zamokření pozemků žalobce je v příčinné souvislosti s uvedenými pracemi, které při pokládání kabelu prováděl žalovaný. Za použití dosavadních předpisů (§ 868 obč. zák.) soud dovodil, že žalovaný narušením odvodňovacího, původně fungujícího systému, způsobil žalobci škodu, za kterou při porušení právní povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák. odpovídá podle § 421 obč. zák., a je povinen ji nahradit v souladu s ustanovením § 442 obč. zák. Námitku promlčení soud neshledal důvodnou, neboť žalobce podal k soudu žalobu na obnovení funkce odvodňovacího příkopu dne 11. 12. 1984, tedy před uplynutím obecné tříleté promlčecí doby (§ 101 obč. zák.), běžící od jara 1982, kdy žalobce zjistil, že pozemky jsou zabahněné a že ovocné stromy odumírají.

K odvolání obou účastníků Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 10. 1998, č. j. 17 Co 349/98-372, odvolání žalobce odmítl a rozsudek soudu prvního stupně ve výroku ve věci samé změnil tak, že se žaloba zamítá, změnil jej i ve výroku o náhradě nákladů řízení mezi účastníky a vůči státu a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Na rozdíl od soudu prvního stupně shledal důvodnou námitku promlčení vznesenou žalovaným, neboť posoudil-li soud prvního stupně uplatněný nárok jako nárok na náhradu škody, neměl aplikovat ustanovení § 101 obč. zák. o obecné promlčecí době, nýbrž měl promlčecí lhůtu posuzovat podle ustanovení § 106 obč. zák., které stanoví subjektivní promlčecí dobu na dva roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o tom, kdo za škodu odpovídá. Soud prvního stupně podle odvolacího soudu nesprávně skutkově posoudil i okolnosti významné pro úvahu o promlčení, uvedl-li, že žalobce se o vzniku škody dozvěděl na jaře 1989, ačkoliv od roku 1984 probíhá řízení o náhradu škody spočívající v uvedení v původní stav, a dovodil-li, že žalobce podal žalobu dne 11. 12. 1994, ač se tak stalo o 10 let dříve. Odvolací soud při úvaze o důvodnosti námitky promlčení vyšel z toho, že žalobce již v žalobě na zaplacení 27.776,- Kč, podané v původním řízení pod sp. zn. 10 C 113/83, tvrdil, že škodu na stromech a trávníku zjistil na jaře 1982, a že v účastnické výpovědi pak uvedl, že škodu zjistil na podzim 1982, kdy najednou spadlo ovoce ze stromů a sesedl trávník, když již předtím byl pozemek zabahněný. Žalobce tedy nejpozději v době dozrávání ovoce na podzim 1982 věděl o znehodnocení drenážního systému a zavodnění svého pozemku, avšak žalobu, jíž se domáhal náhrady škody vzniklé na pozemku uvedením v původní stav, podal až při ústním jednání dne 11. 12. 1984, kdy bylo rozšíření žaloby přípuštěno. Žaloba týkající se škody na pozemku, která je předmětem sporu až do současné doby, tak byla podle odvolacího soudu podána až v prosinci 1984, tedy po uplynutí dvouleté promlčecí lhůty stanovené v § 106 obč. zák.

K dovolání žalobce Nejvyšší soud České republiky rozsudkem ze dne 5. dubna 2000, č. j. 25 Cdo 246/99-385, rozsudek odvolacího soudu zrušil a vrátil věc Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení. Nesouhlasil se závěrem odvolacího soudu, že žalobcem uplatněný nárok je promlčen uplynutím dvouleté promlčecí doby. Žalobce se domáhal obnovení funkce odvodňovacího příkopu, který se nenachází na jeho pozemcích (tedy na pozemcích činností žalovaného poškozených), ale na pozemcích sousedních, čímž sice sledoval obnovení původního stavu svých vlastních parcel, avšak nikoliv tím způsobem, aby jednáním žalovaného byly jeho vlastní pozemky uvedeny v předešlý stav (např. odbahněny, rekultivovány, apod.), nýbrž aby vůbec byly vytvořeny podmínky k možné nápravě, tj. aby byly odstraněny přetrvávající nepříznivé účinky na jeho parcely vyvolané narušením odvodňovacího systému. Stavební úpravy, které má žalovaný podle žaloby provést na pozemcích sousedících s vlastními poškozenými pozemky, mají směřovat k tomu, aby nadále nedocházelo k

podmáčení pozemků žalobce vlivem nefunkčnosti odvodňovacího zařízení nacházejícího se na pozemcích žalovaného. Nesměřuje-li proto žaloba k uložení povinnosti opravit (uvést do předešlého stavu) stavebními úpravami samotné poškozené pozemky, není předmětem řízení nárok na náhradu škody uvedením v předešlý stav, který by se promlčoval podle ustanovení § 106 obč. zák., nýbrž jde o nárok vlastníka, aby na ochranu jeho vlastnického práva proti neoprávněným zásahům byla provedena opatření, jimiž by bylo zabráněno znehodnocování jeho věci; takový nárok se podle § 100 odst. 2 obč. zák. nepromlčuje.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 5. 9. 2000, č. j. 16 Co 218/2000-392, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku ve věci samé tak, že žalobu zamítl, změnil jej i ve výrociích o náhradě nákladů řízení mezi účastníky a vůči státu a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího a dovolacího řízení. S konstatováním své vázanosti právním názorem dovolacího soudu dospěl k závěru, že žalobce sleduje obnovení původního stavu svých parcel tím způsobem, že zásahem do pozemků sousedících budou vytvořeny podmínky k odstranění přetrvávajících nepříznivých účinků na jeho pozemky vyvolané narušením odvodňovacího systému. Jedná se tedy o žalobu podléhající režimu ustanovení § 127 odst. obč. zák. (tzv. sousedská práva), které neumožňuje ukládat vlastníku sousední nemovitosti povinnost ke konání (např. provést konkrétní opatření), nýbrž pouze ke zdržení se přesně vymezeného rušení vlastnického práva. Protože žalobce se v rozporu s touto úpravou domáhá, aby žalovanému byla uložena povinnost provést konkrétní opatření, nelze žalobě vyhovět.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci [§ 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř.], neboť odvolací soud otázku ochrany vlastnického práva podle § 126 a § 127 obč. zák. nevyřešil správně, když nezohlednil, že tzv. negatorní žalobou se lze bránit i v případě porušení sousedských práv proti neoprávněným zásahům, které byly vykonány, trvají nebo hrozí jejich opakování. Oproti tomu názor odvolacího soudu o nemožnosti žalovat na konání by zcela znemožňoval ochranu vlastnického práva. Za situace, kdy žalovaný nepochybně ohrozil vlastnické právo žalobce a způsobil mu velmi vážné škody, přičemž škoda i nadále hrozí, lze mu uložit žalobou požadovanou povinnost podle ustanovení § 417 odst. 2 obč. zák., neboť žalobou na obnovení funkce odvodňovacího příkopu mělo být dosaženo nejen odstranění již vzniklé škody, nýbrž i odvrácení škody na pozemcích stále hrozící. Žalovaný navíc jednal v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.) a zničil tak žalobci pozemek s ovocným sadem, aniž učinil cokoli k nápravě. Ze všech těchto důvodů žalobce navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího osudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) vzhledem k ustanovení bodu 17. hlavy I části dvanácté zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání projednal a rozhodl podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000 (dále jen „o.s.ř.“). Po zjištění, že dovolání, které je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř., bylo proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu podáno oprávněnou osobou - účastníkem řízení - ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., a po přezkoumání věci podle § 243a odst. 1 věty první o.s.ř. dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Odvolacímu soudu je třeba přisvědčit, že prostředkem ochrany vlastníka věci proti jednání osob, které do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahují nebo v jeho výkonu ruší, a to jiným způsobem než neoprávněným zadržováním věci, je tzv. negatorní (zápůrčí) žaloba Vzhledem k zákonné dikci ustanovení § 126 obč. zák. a specificky i k úpravě tzv. sousedských práv v § 127 obč. zák. lze tímto

druhem žaloby žádat, aby soud zakázal žalovanému neoprávněné rušení vlastníka ve výkonu jeho vlastnického práva, tedy aby mu uložil povinnost zdržet se blíže konkretizovaného rušení. Především z ustanovení § 127 obč. zák., které řeší konflikt výkonu vlastnických práv dvou či více osob (sousedů) tím, že ukládá vlastníku povinnost zdržet se jednání příkladmo uvedených v tomto ustanovení, a z toho, že vlastník někdy obtěžuje jiného nebo ohrožuje výkon práv jiného tím, co jinak tvoří obsah jeho vlastnického práva, vyplývá, že podle tohoto ustanovení se lze návrhem na zahájení řízení domáhat jen uložení povinnosti zdržet se přesně vymezeného rušení, nikoliv uložení aktivní povinnosti něco konat. Je pak výlučně na povinném vlastníkovi, aby si sám zvolil opatření, jímž zamezí dalšímu obtěžování souseda popřípadě ohrožení jeho práv (srov. např. Zprávu o zhodnocení rozhodování soudů ve věcech sousedských práv, projednanou a schválenou občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu České socialistické republiky z 23. 6. 1987, Cpj 203/86, publikovanou pod č. 3 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1988).

Podle § 417 odst. 1 obč. zák. komu škoda hrozí, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení jde-li o vážné ohrožení, má ohrožený právo se domáhat, aby soud uložil provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící škody.

Problematika vztahu žaloby na ochranu vlastnického práva a žaloby podle § 417 odst. 2 obč. zák., na jejímž základě lze uložit povinnost k aktivnímu jednání (nikoliv jen povinnost zdržet se určitého jednání), byla opakovaně řešena v publikované judikatuře (viz např. v již citované zprávě uveřejněné pod č. 3 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1988, nebo R 3/1971 a R 65/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek či rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 4. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1599/99, publikovaný v Souboru rozhodnutí NS ČR, sv. 4, pod C 383.) se závěrem, že domáhá-li se žalobce, aby soud žalovanému uložil povinnost provést určité opatření (nikoliv zdržet se určitého rušení), neboť žalobci hrozí závažná škoda, jde o žalobu podle § 417 odst. 2 ObčZ, nikoliv o vlastnickou žalobu podle § 126 odst. 1 ObčZ. Podmínkou pro aplikaci § 417 odst. 2 ObčZ je vážné ohrožení žalobce anebo jeho majetku; není nutné, aby hrozilo nebezpečí bezprostředního vzniku škody, postačí, že v důsledku vážného ohrožení vznikne škoda v budoucnosti.

V posuzovaném případě obsahovala žaloba vyličení skutkového základu (tvrzený skutkový stav byl v řízení prokázán a protože není dovoláním napaden, nepodléhá dovolacímu přezkumu), že stavebními úpravami provedenými na pozemcích sousedících s pozemky žalobce byly vyvolány nepříznivé účinky na parcely žalobce; nároky na odškodnění některých z nich (likvidace porostů) již byly předmětem samostatných soudních řízení. Stavební úpravy, které má žalovaný podle nyní projednávané žaloby provést, mají směřovat k tomu, aby nadále nedocházelo k podmáčení pozemků žalobce a aby je tak žalobce vůbec mohl uvést do původního stavu před podmáčením. Kromě toho, že neprovedení požadovaných stavebních zásahů znamená setrvalý stav podmáčení pozemků žalobce, není v žalobě tvrzeno a v řízení prokazováno, že bez žalobou požadovaných opatření dojde v budoucnu k vážnému ohrožení žalobce nebo jeho majetku. Z toho vyplývá, že žalobce sice formuluje žalobní petit k uložení povinnosti provést konkrétní opatření, avšak vzhledem k tomu, že tento požadavek není odůvodněn hrozbou vzniku závažné škody (ze skutkových tvrzení se ostatně možnost vzniku dalších škod, než které doposud vznikly, ani nepodává), domáhá se ochrany svého vlastnického práva podle ustanovení § 126 odst. 1, resp. § 127 odst. 1 obč. zák., nikoliv též podle § 417 odst. 2 obč. zák.; za této situace žalobě na uložení povinnosti aktivního jednání nelze vyhovět. Na tom nic nemůže nic změnit ani dovolací námitka, že vznik škody na pozemcích nadále hrozí, protože změna ve vyličení rozhodujících skutečností, která představuje změnu žaloby, není podle ustanovení § 243c o.s.ř. v dovolacím řízení přípustná.

Žalobcem požadovanou povinnost nelze žalovanému uložit ani podle ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. (výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy), neboť případný výkon práva v rozporu s dobrými mravy je důvodem pro odepření právní ochrany tomu, kdo se domáhá vynucení již existujících práv a povinností, nikoliv důvodem pro založení nových práv či povinností.

Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný; Nejvyšší soud České republiky proto dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 1 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Promlčení a dobré mravy](#)
- [Práva dětí](#)
- [Náklady řízení](#)
- [Odmítnutí dovolání](#)
- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)